

swe znaczenie pod zaborami, ale wklejenie wspomnianych fotografii w tym miejscu należy uznać za nieadekwatne. Do mankamentów zaliczyć też można brak wykazu skrótów, którymi autor stale operuje, szczególnie w części II podręcznika. Drobną niedoskonałością jest brak spisu ilustracji. Do rzadkości należą natomiast, co zasługuje na uznanie, błędy literowe.

Zgłoszone powyżej uwagi krytyczne dotyczą jedynie strony technicznej, a nie merytorycznej podręcznika. Ta ostatnia zasługuje na wysoką ocenę. Nic dziwnego, że podręcznik Tadeusza Maciejewskiego wraz z drugim skryptem autora pt. *Historia ustroju Polski* (Koszalin 1998) stanie się wkrótce podstawą nowego, pełnego podręcznika historii ustroju i prawa sądowego w Polsce, przygotowywanego do druku w wydawnictwie C. H. Beck.

DANUTA JANICKA (Toruń)

Mieczysław Żołąnierczuk: *Zarys prawa rzymskiego*, wyd. II, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, Lublin 1998, ss. 237

Przedmiot oznaczony w programie nauczania uniwersyteckich studiów prawniczych jako prawo rzymskie stanowi zakres wiedzy charakteryzującej się wysokim stopniem trudności. Płynnie stąd potrzeba jasnego, syntetycznego przedstawienia podstawowych instytucji tego systemu prawnego. Tej potrzebie wychodzi naprzeciw nowe wydanie podręcznika do nauki prawa rzymskiego, które ukazało się ostatnio na rynku wydawniczym nakładem Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.

Podręcznik prof. dra hab. Mieczysława Żołąnierczuka pt. *Zarys prawa rzymskiego* przeznaczony jest przede wszystkim dla studentów prawa. Obecne, drugie wydanie, jest kontynuacją poprzednich edycji *Zarysu*, stanowi jednak jednocześnie jego poprawioną i rozszerzoną wersję. Spotkał się on z życzliwym przyjęciem, zwłaszcza ze strony jego bezpośrednich odbiorców, o czym świadczyć może szybkość, z jaką znika on z półek księgarskich jak też ich osobiste opinie.

Zarys zawiera zwięzły wykład podstawowych pojęć, instytucji i zasad prawa rzymskiego. Sposób przedstawienia materiału sprawia, że podręcznik stanowi kompendium wiedzy niezbędnej do zdania przez studenta egzaminu.

Pod względem przedmiotowym skrypt ogranicza się nieomal wyłącznie do urządzeń rzymskiego prawa prywatnego i zawiera tzw. czyste prawo rzymskie. Autor po zwięzłym nakreśleniu historii ustroju państwa rzymskiego i źródeł prawa przedstawia kolejno zagadnienia z zakresu rzymskiego postępowania sądowego w sprawach cywilnych, prawa osobowego z uwzględnieniem czynności prawnych, rzymskiego prawa rodzinnego, spadkowego, rzeczowego oraz zobowiązań. Sięga przy tym do rozwiązań prawa rzymskiego okresu klasycznego, rzadziej zaś, tylko w miarę istotnej potrzeby, do innych okresów historycznego rozwoju tego prawa, dla wyjaśnienia genezy czy ostatecznego ukształtowania urzędzenia prawnego w okresie prawa justyniańskiego. Dzięki takiemu zabiegowi uniknął charakterystycznego dla innych podręczników efektu zamazywania przez ich autorów pojęć.

Przejrzystość wykładu opracowanie zawdzięcza także temu, że jego autor zrezygnował z poruszania w nim kwestii spornych na tle samej nauki prawa rzymskiego. Te ostatnie, zresztą, niekoniecznie nadają się do przenoszenia na grunt dydaktyki.

Źródła prawa rzymskiego rzadko wychodzą poza swój dogmatyczny charakter. Autor nie ogranicza się do ich mechanicznego odtworzenia. Ilustrując wykład licznymi przykładami stara się wykazać praktyczny sens rzymskich rozwiązań prawnych. Brak w wykładzie owych charak-

terystycznych dla innych opracowań z tej dziedziny cech dogmatyzmu, czyni zadość idei, że współcześnie nauczanie prawa rzymskiego, pomimo istotnych różnic systemowych, winno spełniać rolę wstępu czy ogólnej teorii prawa cywilnego. Takie podejście sprawia, że uczący się nie odczuwa izolacji przedmiotu wobec innych dyscyplin objętych programem studiów.

Zaletą skryptu jest umieszczenie *in fine* przytoczonych w nim paremii prawniczych, z zaznaczeniem miejsca, w którym dana paremia się znajduje. Umożliwia to uczącemu się szybkie odszukanie w podręczniku zasady prawnej i wiążącej się z nią partii materiału. Mile widzianym *novum* w kolejnym wydaniu *Zarysu* będzie z pewnością zamieszczenie w nim indeksu rzeczowego, względnie systemu odsyłaczy wewnętrznych czy też słowniczka niezbędnej terminologii łacińskiej. Wprowadzenie do podręcznika podobnych rozwiązań ułatwia bowiem poruszanie się po nim, stanowi rodzaj przewodnika łączącego w spójną całość powiązane ze sobą materie. Taki postulat zgodny jest z oczekiwaniem bezpośrednich odbiorców. Nie pozostaje też bez wpływu na utrzymanie nowoczesnej formuły podręcznika akademickiego. Wszystkie miejsca niejasne, mogące studentowi nastreczyć dodatkowych trudności, a dostrzeżone przez autora, zostały w obecnej edycji skryptu przereklamowane.

Reasumując, należy stwierdzić, że drugie wydanie wyżej omówionej publikacji Mieczysława Żołnierczuka stanowi wartościowy wkład w dydaktykę prawa rzymskiego i niewątpliwie wspomogło proces studenckiej edukacji prawniczej. Posiada również walory propedeutyki współczesnego prawa cywilnego. Proste i przejrzyste przedstawienie przedmiotu sprawia, że pracę tę można śmiało polecić także i tym z czytelników, którzy z jakichkolwiek powodów zadadzą sobie trud przyswojenia podstawowych wiadomości z zakresu urządzeń rzymskiego prawa prywatnego. Mając na względzie, jak wielką rolę odegrał ten system prawny na kształtowanie się późniejszych systemów prawa cywilnego, w tym i naszego rodzimego kodeksu cywilnego, nie ma przeszkód, aby podręcznik polecić również prawnikowi zawodowemu. W dobie jednoczącej się Europy nie brak głosów, że prawo rzymskie może posłużyć za pień, na którym wyrosnie wspólny, europejski system prawa cywilnego.

KRZYSZTOF HELINIĄK (Rzeszów)

Dzieje wymiaru sprawiedliwości. Pod red. Tadeusza Maciejewskiego. Wydawnictwo Uczelniane Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej, Koszalin 1999, ss. 442.

W dniach 20–23 września 1998 roku w Mielnie-Unieściu koło Koszalina odbył się Zjazd Katedr Historyczno-Prawnych, zorganizowany przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Koszalinie*. Tematem obrad były dzieje wymiaru sprawiedliwości. Na konferencji ponad 20 badaczy przedstawiło referaty, komunikaty lub też zgłosiło do druku artykuły nawiązujące do szeroko pojmowanej historii wymiaru sprawiedliwości. Recenzowane wydawnictwo zawiera teksty większości wystąpień, poprzedzone przedmową pióra profesora Tadeusza Maciejewskiego, organizatora obrad. Wydawca odstąpił od porządku prezentowania tekstów przyjętego na zjeździe i zaproponował ułożenie ich w porządku nawiązującym do porządku tematycznego, z uwzględnieniem kryterium chronologicznego.

* Sprawozdanie ze zjazdu zamieszczamy w dziale Kronika niniejszego tomu (dop. Red.).